

LIETUVOS RESPUBLIKOS
VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ ĮSTATYMO NR. I-1491 PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO IR
LIETUVOS RESPUBLIKOS PIRKIMŲ, ATLIEKAMŲ VANDENTVARKOS,
ENERGETIKOS, TRANSPORTO AR PAŠTO PASLAUGŲ SRITIES PERKANČIŲJŲ
SUBJEKTŲ, ĮSTATYMO NR. XIII-328 PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo Nr. I-1491 pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas) ir Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymo Nr. XIII-328 pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Projektas) parengti siekiant įgyvendinti 2014 m. balandžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/55/ES dėl elektroninių sąskaitų faktūrų naudojimo viešuosiuose pirkimuose (toliau – E. sąskaitų direktyva) (OL 2014 L 133, p. 1) nuostatas ir nustatyti pareigą perkančiosioms organizacijoms nuo 2019 m. balandžio 18 d. priimti ir apdoroti Europos Sąjungos standartą atitinkančias sąskaitas, Susitarime dėl šalies pažangai būtinų reformų pateiktą siūlymą – vertinant tiekėjų pasiūlymus papildomus balus skirti atsižvelgiant į viešuosiuose pirkimuose dalyvaujančios įmonės mokamą vidutinį mėnesinį darbo užmokesčio dydį, taip pat tobulinti teisinį reglamentavimą, išsprendžiant praktikoje kylančias problemas ir neaiškumus, su kuriais susiduria perkančiosios organizacijos ir tiekėjai.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projekto ir Projekto (toliau – Įstatymų projektai) iniciatorė – Lietuvos Respublikos ūkio ministerija. Įstatymų projektus parengė Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos Ūkio plėtros departamento (direktorius – Osvaldas Šmitas, tel. 8 706 64 922, el. p. osvaldas.smitas@ukmin.lt) Viešųjų pirkimų politikos skyriaus (vedėja – Aurelija Kriščiūnaitė, tel. 8 706 64 834, el. p. aurelija.krisciunaite@ukmin.lt) patarėja Dovilė Šacikauskė, tel. 8 706 64 606, el. p. dovile.Sacikauske@ukmin.lt.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo (toliau – Įstatymas) 19 straipsnyje reglamentuojama viešojo pirkimo komisijos sudarymo tvarka. Perkančioji organizacija, norėdama vykdyti pirkimo procedūras, privalo sudaryti viešojo pirkimo komisiją, nustatyti jai užduotis ir suteikti įgaliojimus joms atlikti. Įstatyme įtvirtinta išimtis mažos vertės pirkimų procedūroms ir pagal preliminarąją sutartį atliekamoms atnaujinto tiekėjų varžymosi procedūroms, šiuo atveju perkančioji organizacija turi galimybę sudaryti pirkimo komisiją. Komisijos posėdyje vyksta pradinis susipažinimas su pateiktomis paraiškomis ir pasiūlymais, o šios procedūros rezultatai įforminami komisijos protokolu (Įstatymo 44 straipsnis). Tokia pati komisijos sudarymo tvarka nustatyta ir Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatyme (toliau – KS įstatymas) (KS įstatymas 39 straipsnis).

Įstatymo 20 straipsnyje (KS įstatymas 32 straipsnyje) nustatyta, kad visas tiekėjo pasiūlymas ir paraiška negali būti laikomi konfidencialia informacija. Tačiau tiekėjas turi teisę tam tikrą pateiktą informaciją nurodyti kaip konfidencialią. Konfidencialia informacija gali būti komercinė (gamybinė) paslaptis ir konfidencialieji pasiūlymų aspektai. Minėtame straipsnyje taip pat įtvirtinti kriterijai, pagal kuriuos informacija nėra laikoma konfidencialia, pavyzdžiui, jeigu būtų pažeisti Įstatymo reikalavimai dėl paskelbimo apie sudarytą pirkimo sutartį ar kandidatų (dalyvių) informavimo.

Įstatymo 22 straipsnis (KS įstatymas 34 straipsnis) nustato reikalavimus informacinėms sistemoms, kuriomis naudojasi perkančiosios organizacijos ir tiekėjai vykdydami viešuosius pirkimus. 2017 m. liepos 1 d. įsigaliojo reikalavimas pridėtinės vertės mokesčio sąskaitas

faktūras, sąskaitas faktūras, kreditinius ir debetinius dokumentus bei avansines sąskaitas teikti perkančiajai organizacijai naudojantis informacinės sistemos „E. sąskaita“ priemonėmis.

Įstatymo 26 straipsnyje įtvirtintas reikalavimas perkančiosioms organizacijoms iki kovo 15 d. parengti ir patvirtinti planuojamų atlikti einamaisiais metais pirkimų planus.

Įstatymo 27 straipsnis (KS įstatymas 39 straipsnis) reglamentuoja būdus, kuriais perkančioji organizacija gali pasirengti viešajam pirkimui. Perkančioji organizacija, siekdama kuo geriau pasirengti pirkimui, gali prašyti suteikti ir gauti nepriklausomų ekspertų, institucijų arba rinkos dalyvių konsultacijas arba iš anksto paskelbti pirkimų techninių specifikacijų projektus Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje.

Įstatymo 45 straipsnyje (KS įstatymas 58 straipsnis) nustatytos sąlygos, pagal kurias perkančioji organizacija nustato laimėjusį pasiūlymą. Pažymėtina, kad turi būti tenkinamos visos Įstatymo 45 straipsnio 1 dalyje nurodytos sąlygos. Jeigu pasiūlyme nurodyta kaina yra per didelė perkančiajai organizacijai, ji tokio pasiūlymo negalėtų pripažinti laimėjusiu. Per didelė ir perkančiajai organizacijai nepriimtina kaina yra tokia kaina, kuri viršija perkančiosios organizacijos rengiamuose dokumentuose prieš pradedant pirkimą nustatytas ir užfiksuotas lėšas.

Siekiant kovojant su šešėline ekonomika bei skatinti tiekėjų socialinę atsakomybę bei sąmoningumą mokant sąžiningus atlyginimus savo darbuotojams, Įstatymo 55 straipsnyje (KS įstatymas 64 straipsnis), reglamentuojančiame pasiūlymų vertinimą ir palyginimą, nustatyta prievolė darbų pirkimuose, pasiūlymus vertinant pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį, vertinti, kiek tiekėjo siūlomas atlyginimas pirkimo sutartį vykdysiantiems darbuotojams viršija jo arba ūkio subjekto, kurio pajėgumais remiamasi, kilmės šalyje nustatytą minimalų darbo užmokestį.

Perkančioji organizacija, vadovaudamasi Įstatymo 82 straipsnio 2 dalies (KS įstatymas 94 straipsnis) nuostata, privalo įsigyti prekių, paslaugų ir darbų iš centrinės perkančiosios organizacijos, jeigu Lietuvos Respublikoje veikiančios centrinės perkančiosios organizacijos siūlomos prekės, paslaugos ar darbai atitinka perkančiosios organizacijos poreikius ir perkančioji organizacija negali prekių, paslaugų ar darbų įsigyti efektyvesniu būdu racionaliai naudodama tam skirtas lėšas. Perkančioji organizacija privalo motyvuoti savo sprendimą neatlikti pirkimo naudojantis centrinės perkančiosios organizacijos paslaugomis ir saugoti tai patvirtinantį dokumentą kartu su kitais pirkimo dokumentais.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Dėl Įstatymo projekto 2, 14, 21 straipsnių ir Projekto 4, 13, 20 straipsnių. Pažymėtina, kad pirkimai dinaminės pirkimo sistemos pagrindu vykdomi tik elektroninėmis priemonėmis. Atsižvelgiant į tai bei įvertinus valstybės siekį mažinti administracinę naštą perkančiosioms organizacijoms bei efektyvinti viešųjų pirkimų procedūrų vykdymą, siūloma leisti perkančiajai organizacijai atsisakyti formalių procedūrų ir nesudaryti viešojo pirkimo komisijos, kai pirkimas atliekamas dinaminės pirkimo sistemos pagrindu. Taip pat siūloma atsisakyti susipažinimo su paraiškomis ar pasiūlymais protokolo pildymo, kai pirkimas atliekamas naudojantis centrinės perkančiosios organizacijos elektroninėmis priemonėmis. Šis reikalavimas būtų paliekamas tik tuose pirkimuose, kurie atliekami ne elektroninėmis priemonėmis.

Įstatymo projekto 21 straipsnyje keičiamo Įstatymo 82 straipsnio 2 dalyje siekiama nustatyti pareigą perkančiosioms organizacijoms informuoti centrinę perkančiąją organizaciją apie priežastis, dėl kurių pirkimo objektą, kurį galima įsigyti iš centrinės perkančiosios organizacijos arba per ją, jos įsigyja ne iš centrinės perkančiosios organizacijos. Surinkta informacija būtų naudojama elektroninio katalogo tobulinimui ir plėtrai.

Atitinkamai tikslinamos Projekto 4, 13 ir 20 straipsniais keičiamos KS įstatymo nuostatos.

Dėl Įstatymo projekto 3 straipsnio ir Projekto 5 straipsnio. Siekiant užtikrinti fizinių asmenų duomenų apsaugą bei atsižvelgiant į tai, kad praktikoje teisės aktų reikalavimai dėl sudarytų pirkimo sutarčių viešinimo vykdomi labai formaliai (sutartis viešinama, tačiau beveik visas jos turinys nurodomas kaip konfidencialus), taip pat siekiant valstybės biudžeto lėšų naudojimo skaidrumo, siūloma Įstatymo projekto 3 straipsnyje keičiamo Įstatymo 20 straipsnio 2

dalyje (Projekto 5 straipsnyje keičiamo KS įstatymo 32 straipsnio 2 dalyje) išplėsti informacijos, kuri negali būti laikoma konfidencialia sąrašą taip, kad būtų užtikrinamas Įstatymo 86 straipsnio 9 dalies nuostatų laikymasis. Taip pat atsižvelgiant į asmens duomenų apsaugą reguliuojančių teisės aktų (2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)) sugriežtinimą, siūloma atsisakyti nuostatų, kurios neleidžia konfidencialia laikyti informacijos, susijusios su fizinio asmens kvalifikacija.

Dėl Įstatymo projekto 4 straipsnio ir Projekto 6 straipsnio. Siekiant įgyvendinti 2014 m. balandžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/55/ES dėl elektroninių sąskaitų faktūrų naudojimo viešuosiuose pirkimuose nuostatas, Įstatymo projekto 4 straipsnyje keičiamame 22 straipsnyje (Projekto 6 straipsnyje keičiamame KS įstatymo 34 straipsnyje) nustatoma pareiga perkančiosioms organizacijoms nuo 2019 m. balandžio 18 d. vykdant pirkimo sutartis, sąskaitas už įsigyjamas prekes, paslaugas ar darbus (toliau – sąskaita faktūra) teikti tik elektroniniu būdu. Siekiant teisinio aiškumo ir išvengti tų atvejų, kai ne visi sąskaitų dokumentai, kurie turėtų būti teikiami elektroninėmis priemonėmis, yra išvardinti įstatyme arba, kai kitose šalyse jie yra vadinami kitaip, Įstatymo projekte siūloma naudoti bendrą terminą „sąskaita faktūra už įsigyjamas prekes, paslaugas ar darbus“. Elektroninės sąskaitos faktūros, atitinkančios Europos elektroninių sąskaitų faktūrų standartą, galės būti teikiamos tiekėjo pasirinktomis priemonėmis, t. y. jos galės būti teikiamos per informacinę sistemą „E. sąskaita“ arba naudojantis kitomis informacinėmis sistemomis. Šio standarto neatitinkančios elektroninės sąskaitos faktūros teikiamos tik naudojantis informacinės sistemos „E. sąskaita“ priemonėmis. Pažymėtina, kad perkančioji organizacija elektronines sąskaitas faktūras privalės priimti ir jas apdoroti naudojantis tik informacinės sistemos „E. sąskaita“ priemonėmis, išskyrus 22 straipsnio 13 dalyje nustatytus atvejus ir kai pirkimo sutartis sudaromos žodžiu. Tokiu būdu bus užtikrinta, kad valstybės informacinėje sistemoje bus sukaupta informacija apie vykdomas viešųjų pirkimų sutartis. Taip pat nustatomas papildomas reikalavimas informacinei sistemai „E. sąskaita“ – ji turės sudaryti technines galimybes perkančiosioms organizacijoms priimti ir apdoroti elektronines sąskaitas faktūras, atitinkančias Europos elektroninių sąskaitų faktūrų standartą. Atsižvelgiant į tai, kad pagal Direktyvą 2014/55/ES dėl elektroninių sąskaitų faktūrų naudojimo viešuosiuose pirkimuose perkančioji organizacija privalės priimti Europos elektroninių sąskaitų faktūrų standartą atitinkančias elektronines sąskaitas faktūras nuo 2019 m. balandžio 18 d., Įstatymo projekto įsigaliojimo datą siūloma sieti su minėtoje direktyvoje nustatytu reikalavimu.

Dėl Įstatymo projekto 5 straipsnio ir Projekto 7 straipsnio. Lietuvoje kompleksiskai yra vykdomas regioninės politikos skatinimas. Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – Vyriausybė) programoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Seimo 2016 m. gruodžio 13 d. nutarimu Nr. XIII-82 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, vienas svarbiausių darbų – regionų skatinimas visomis kryptimis (pavyzdžiui, darbo vietų kūrimas regionuose). Lietuvos regioninės politikos baltojoje knygoje (darniai ir tvariai plėtrai 2017-2030 m.) vienas iš regioninės politikos stiprinimo uždavinių – užtikrinti, kad darnus ir tvarkus ekonomikos augimas būtų geografiškai subalansuotas. Šiam tikslui pasiekti siekiama numatyti galimybę centrinių valstybinio administravimo subjektų sistemai nepriklausančiai perkančiajai organizacijai rezervuoti pirkimus tik tame regione veikiantiems verslo subjektams. Atsižvelgiant į tai, Įstatymo projekto 5 straipsnyje keičiamo Įstatymo 23 straipsnyje siūloma įtvirtinti teisę tokiai perkančiajai organizacijai (Projekto 7 straipsnyje keičiamo KS įstatymo 35 straipsnyje – perkančiajam subjektui), atliekant mažos vertės pirkimus, rezervuoti pirkimus tiekėjams, kurių Juridinių asmenų registre nurodytas buveinės adresas arba, jeigu tiekėjas fizinis asmuo – deklaruotos gyvenamosios vietos adresas, pirkimo sutarties vykdymo apskrityje. Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose turėtų nustatyti sąlygas, sudarančias galimybę pirkimuose dalyvauti tik tokiems tiekėjams. Siekiant užtikrinti pakankamą konkurenciją, pirkimas būtų nutraukiamas, jeigu jame dalyvautų mažiau kaip 3 teikėjai. Taip pat įstatyme nustatomas ribojimas perkančiajai organizacijai – rezervuoti ji galės ne daugiau kaip 50 procentų visų per

kalendorinius metus atliktų mažos vertės pirkimų vertės. Toks reguliavimas keistų susiformavusią praktiką, kai pirkimus nuolat laimi tos pačios kelios įmonės, ir sudarytų geresnes sąlygas smulkaus ir vidutinio verslo įmonėms dalyvauti regionuose vykstančiuose pirkimuose, jas stiprintų ir tokiu būdu didintų konkurenciją viešuosiuose pirkimuose.

Dėl Įstatymo projekto 7 straipsnio. Vadovaujantis Centrinį valstybinio administravimo subjektų sistemai priklausančių perkančiųjų organizacijų sąrašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2003 m. vasario 21 d. įsakymu Nr. 4-72 „Dėl Centrinį valstybinio administravimo subjektų sistemai priklausančių perkančiųjų organizacijų sąrašo patvirtinimo“, 42 punktu, Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybės užsienio valstybėse, Lietuvos Respublikos atstovybės prie tarptautinių organizacijų, konsulinės įstaigos, specialiosios misijos (toliau – atstovybės) turi perkančiosios organizacijos statusą ir yra priskirtos centrinio valstybinio administravimo subjektų sistemai priklausančioms perkančiosioms organizacijoms. Dauguma atstovybių vykdomų viešųjų pirkimų yra mažos vertės pirkimai (supaprastintus (išskyrus mažos vertės) viešuosius pirkimus atstovybės vykdo retai, o tarptautinius viešuosius pirkimus itin retai (pvz., visos atstovybės 2016 m. atliko 1 tarptautinį pirkimą, 2017 m. – 3 tarptautinius pirkimus)), didžioji dalis atstovybių viešuosiuose pirkimuose dalyvaujančių tiekėjų yra įmonės, įstaigos ar organizacijos, kurių kilmės šalis yra atstovybių rezidavimo šalis ir kurios nesidomi Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje atstovybių skelbiama informacija apie viešuosius pirkimus. Be to, preciziškas išankstinis viešųjų pirkimų planavimas atstovybėse yra neproporcingas jų darbų apimčiai ir administraciniais kaštais užsienyje. Atsižvelgiant į tai, Įstatymo projekto 7 straipsnyje keičiamo 26 straipsnio 1 dalyje siūloma atsisakyti reikalavimo atstovybėms rengti ir skelbti pirkimų planus.

Dėl Įstatymo projekto 8 straipsnio ir Projekto 8 straipsnio. Siekiant įgyvendinti vieną iš Lietuvos Respublikos Nacionalinės kovos su korupcija 2015-2025 metų programos įgyvendinimo 2015-2019 metų tarpinstitucinio veiklos plano tikslų – užtikrinti sąžiningą konkurenciją, skaidrų ir racionalų prekių, darbų ar paslaugų pirkimą vykdant viešuosius pirkimus – Įstatymo projekto 8 straipsnyje keičiamo Įstatymo 27 straipsnyje siūloma (Projekto 8 straipsnyje keičiamo Įstatymo 39 straipsnyje) nustatyti galimybę perkančiajai organizacijai kviešti Lietuvos piliečius dalyvauti rinkos konsultacijose. Tokiu būdu, siekdama kokybiškesnių pirkimų, perkančioji organizacija galės konsultuotis su visuomenės atstovais dėl viešųjų paslaugų kokybės gerinimo ir su tuo susijusių pirkimų.

Dėl Įstatymo 15 straipsnio ir Projekto 14 straipsnio. Praktikoje perkančiosios organizacijos susiduria su sunkumais dėl nuostatos, kuria draudžiama keisti pirkimui skirtas lėšas, nustatytas ir užfiksuotas perkančiosios organizacijos rengiamuose dokumentuose prieš pradedant pirkimo procedūrą, praktinio taikymo. Perkančioji organizacija gali atsidurti tokioje padėtyje, kai dėl rinkos pokyčių gauto pasiūlymo kaina neatitinka jos suplanuoto biudžeto ir pasiūlymą gali tekti atmesti dėl kelių eurų skirtumo nuo suplanuotos sumos. Atsižvelgiant į tai, Įstatymo projekto 15 straipsnyje keičiamo Įstatymo 45 straipsnyje (Projekto 14 straipsnyje keičiamo Įstatymo 58 straipsnyje) siekiama nustatyti galimybę keisti pirkimui skirtų lėšų sumą, nustatytą ir užfiksuotą perkančiosios organizacijos rengiamuose dokumentuose prieš pradedant pirkimo procedūras (ne pirkimo dokumentuose), jeigu perkančiajai organizacijai ekonomiškai naudingiausiame pasiūlyme nurodyta kaina yra priimtina ir perkančioji organizacija gali pagrįsti šios kainos priimtinumą.

Dėl Įstatymo projekto 11, 16, 17, 23, 25, 26 straipsnių ir Projekto 10, 15, 22, 24, 26 straipsnių. Pradėjusios taikyti Įstatymo 55 straipsnio 1 dalies 1 punkto a papunkčio nuostatą, pagal kurią perkančiosios organizacijos gali vertinti, kiek tiekėjo siūlomas atlyginimas pirkimo sutartį vykdysiantiems darbuotojams viršija jo arba ūkio subjekto, kurio pajėgumais remiamasi, kilmės šalyje nustatytą minimalų darbo užmokestį, perkančiosios organizacijos susiduria su praktinėmis šios nuostatos įgyvendinimo problemomis: pavyzdžiui, kokių darbuotojų (nuolat dirbančių ar ir periodiškai prisidedančių prie sutarties įgyvendinimo) darbo užmokestį vertinti; kaip sutarties vykdymo metu patikrinti, ar tiekėjas laikosi sutarties sąlygų ir darbuotojams moka deklaruotą darbo užmokestį ir panašiai.

Pažymėtina, kad pagal Europos Sąjungos viešųjų pirkimų direktyvas (2014/24/ES, 2014/25/ES) pasiūlymų vertinimo kriterijai turi būti susiję su atitinkamos viešųjų pirkimų sutarties dalyku, todėl vertinant pasiūlymus gali būti vertinama tik tų darbuotojų, kurie vykdys pirkimo sutartį, atlyginimai, o tų darbuotojų, kurių veikla nėra susijusi su viešojo pirkimo sutarties vykdymu, atlyginimai negali būti įtraukti į pasiūlymų vertinimą.

Atsižvelgiant į tai bei siekiant įgyvendinti Susitarime dėl šalies pažangai būtinų reformų pateiktą siūlymą – vertinant tiekėjų pasiūlymus papildomus balus skirti atsižvelgiant į viešuosiuose pirkimuose dalyvaujančios įmonės darbuotojams mokamą (vykdant sutartį bus mokamas ne mažesnis negu deklaruotas pirkimo metu) darbo užmokestį, Įstatyme įtvirtinama pareiga perkančiosioms organizacijoms šį pasiūlymų vertinimo kriterijų taikyti visais atvejais perkant darbus. Ši pareiga nustatoma tik darbų pirkimuose (prekių ir paslaugų pirkimų atveju paliekama galimybė), kadangi pastebima, jog statybų sektoriuje labiausiai išryškėja nesažiningo atlyginimo darbuotojams mokėjimo problema. Nuspręsta nenustatyti pareigos vertinti darbuotojams mokamą atlyginimą visų rūšių pirkimuose, kadangi tokios nuostatos įgyvendinimo ir laikymosi kontrolės užtikrinimo mechanizmas yra sudėtingas ir pareikalaus papildomų perkančiosios organizacijos pastangų.

Pagal siūlomas nuostatas perkančioji organizacija turėtų vertinti, kiek tiekėjo siūlomo darbo užmokesčio mėnesio mediana sutartį vykdysiantiems ir perkančiosios organizacijos nurodytas užduotis atliksiantiems darbuotojams viršija Lietuvos Respublikoje nustatytą minimalų darbo užmokestį. Šiuo metu galiojančiuose teisės aktuose įtvirtintas reikalavimas tiekėjo darbuotojams siūlomą mokėti darbo užmokestį lyginti su tiekėjo kilmės šalyje nustatytu minimaliu darbo užmokesčiu yra neaiškus, nes ne visose šalyse minimalus darbo užmokestis yra nustatomas teisės aktais. Be to, toks vertinimas sudaro palankesnes sąlygas laimėti pirkimą tų šalių tiekėjams, kuriose minimalus darbo užmokestis yra mažesnis nei Lietuvoje. Siekiant išvengti tokių situacijų, Įstatymo projekte siūloma nustatyti, kad darbuotojams siūlomo darbo užmokesčio mediana būtų vertinama lyginant ją su Lietuvos Respublikoje nustatytu minimaliu darbo užmokesčiu. Be to, perkančiajai organizacijai leidžiama pirkimo dokumentuose nurodyti užduotis, reikalingas įvykdyti sutartį, kurias atliekančių darbuotojų (nesvarbu, ar tai bus tiekėjo, ar subtieko darbuotojai) atlyginimas bus vertinamas. Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose turės reikalauti tiekėjui pateikti sutartį vykdysiančių ir perkančiosios organizacijos nurodytas užduotis atliksiančių darbuotojų sąrašą (vardus, pavardes, gimimo datas) ir jiems siūlomo mokėti darbo užmokesčio mėnesio medianą. Atkreiptinas dėmesys, kad minėtame sąrašė bus nurodyti tik tie asmenys, kurie atitiks dvi sąlygas: 1) dirbs darbus, reikalingus sutarčiai įvykdyti ir 2) tie darbai atitiks pirkimo dokumentuose nurodytas užduotis (darbus). Pirkimo dokumentuose ir pirkimo sutartyje taip pat būtų nustatoma sąlyga tiekėjui visą pirkimo sutarties vykdymo laikotarpį užtikrinti, kad mokamo mėnesinio darbo užmokesčio mediana būtų ne mažesnė negu ta, kurią nurodė pasiūlymų pateikimo metu. Atitinkamas reikalavimas galiotų ir pasitelkus subrangovus. Įvertinus tai, kad perkančiajai organizacijai aktualu turėti realią galimybę patikrinti sutarties vykdymo metu tiekėjo darbuotojams mokamo mėnesinio darbo užmokesčio medianą, įstatyme siūloma nustatyti, kad informaciją apie sutartį vykdysiančius ir perkančiosios organizacijos nurodytas užduotis atliksiančius darbuotojus ir siūlomo darbo užmokesčio mėnesio medianą perkančioji organizacija galėtų gauti Vyriausybės nustatyta tvarka.

Siekiant kovoti su šešėline ekonomika ir užtikrinti efektyvų šios nuostatos taikymą, Įstatymo projekte nustatomas mechanizmas, kaip elgtis perkančiajai organizacijai, kai tiekėjas pažeidžia pirkimo sutarties sąlygas dėl darbuotojams mokamo atlyginimo, t. y. kai mokėto mėnesinio atlyginimo mediana yra mažesnė negu buvo nurodyta pasiūlymų pateikimo metu. Atsižvelgiant į tai, kad nei šis socialinės apsaugos kriterijus, nei kiti socialinės apsaugos bei aplinkos apsaugos kriterijai nedaro įtakos pirkimo sutarties vykdymui taip, kad perkančioji organizacija būtų suinteresuota ją nutraukti ar patirtų didelių nuostolių dėl minėtų reikalavimų nesilaikymo, Įstatymo projekte siūloma nustatyti galimybę į nepatikimų tiekėjų sąrašą įrašyti ir tokį tiekėją, kuris vykdydamas sutartį socialinės apsaugos reikalavimus, įskaitant ir reikalavimus,

susijusius su darbo užmokesčio vertinimu, ar aplinkos apsaugos reikalavimus, kurie pirkimo dokumentuose nurodyti kaip esminė sutarties sąlyga, vykdė su dideliais arba nuolatiniais trūkumais. Tiekėjui sudaroma galimybė perkančiosios organizacijos sprendimą, kad jis pirkimo dokumentuose nurodytas esmines pirkimo sutarties sąlygas, susijusias su socialiniais ir aplinkos apsaugos reikalavimais, vykdė su dideliais arba nuolatiniais trūkumais, apskųsti teismui. Jeigu tiekėjas kreipiasi į teismą, į sąrašą jis įrašomas tik teismui priėmus tiekėjui nepalankų sprendimą. Sąraše esančiam tiekėjui 3 metus būtų neleidžiama dalyvauti pirkimo procedūrose.

Dėl Įstatymo projekto 19 straipsnio ir Projekto 18 straipsnio. Įstatymo 71 straipsnyje (KS įstatymo 79 straipsnyje) įtvirtintos neskelbiamų derybų sąlygos, minėto straipsnio 6 dalyje nurodytos sąlygos taikomos supaprastintų pirkimų atveju. Siekiant teisinio aiškumo pasirenkant neskelbiamų derybų pirkimo būdą bei įvertinus praktikoje kylančius klausimus, siūloma papildyti Įstatymo projekto 19 straipsnyje keičiamo 71 straipsnio 6 dalies 6 punktą nustatant, kad ši sąlyga būtų taikoma ne tik įsigyjant valstybės institucijų, bet ir įstaigų, kontrolės veiklai reikalingų ekspertų teikiamas nematerialaus pobūdžio teikiamas paslaugas.

Atliekant mokslinius tyrimus, eksperimentus, eksperimentinę plėtrą ar studijas kyla poreikis įsigyti konkrečias prekes (pavyzdžiui, reagentus tyrimui) ir analogiškos prekės negali būti taikomos. Atsižvelgiant į tai bei siekiant sudaryti geresnes sąlygas moksliniams tyrimams vykdyti, tikslinamas minėtos straipsnio dalies 8 punktas (Projekto 18 straipsnyje keičiamo 79 straipsnio 6 dalis), nustatant, kad šia neskelbiamų derybų sąlyga būtų galima naudotis tuo atveju, kai prekės gaminamos ir (ar) tik naudojamos mokslinių tyrimų, eksperimentų, studijų ar eksperimentinės plėtros tikslais, kai norimo rezultato negalima pasiekti naudojant tokios pačios paskirties gaminius.

Dėl Įstatymo projekto 20 straipsnio ir Projekto 19 straipsnio. Atsižvelgiant į tai, kad ne visais atvejais yra įmanoma ar tikslinga pirkimo sutartį sudaryti raštu, Įstatyme yra įtvirtinta galimybė pirkimo sutartį sudaryti žodžiu, kai pirkimo sutarties vertė yra mažesnė kaip 3000 eurų. Tačiau pasitaiko atvejų, kai pirkimo sutarties, kurios suma viršija 3000 eurų, neįmanoma sudaryti pagal nustatytus sutarties turinio reikalavimus (pavyzdžiui, perkami skrydžio bilietai tiesiai iš aviakompanijos), nors Įstatymas tokią pareigą nustato. Atsižvelgiant į tai bei siekiant spręsti praktines problemas, siūloma Įstatymo projekto 20 straipsnyje keičiamoje 72 straipsnio 3 dalyje (Projekto 19 straipsnyje keičiamoje 80 straipsnio 2 dalyje) nustatyti, kad perkančioji organizacija, vykdydama supaprastintą pirkimą ar socialinių ir kitų specialiųjų paslaugų tarptautinį pirkimą neskelbiamų derybų būdų minėtame straipsnyje nurodytais atvejais, galėtų nesilaikyti pirkimo sutarties turiniui keliamų reikalavimų.

Dėl Įstatymo projekto 22 straipsnio ir Projekto 21 straipsnio. Įstatyme įtvirtinta, kad 3 metų sutarties galiojimo laikotarpis skaičiuojamas nuo sutarties sudarymo dienos. Perkančioji organizacija gali nustatyti vėlesnę pirkimo sutarties įsigaliojimo datą negu sutarties sudarymo data, tačiau tokiu atveju sutarties trukmė sutrumpėja. Tai ypač neracionalu, kai pirkimo sutarties trukmė turėtų būti skaičiuojama metais, pavyzdžiui, licencijų pirkimai. Įvertinus tai, siūlytina tikslinti Įstatymo projekto 22 straipsnyje keičiamo 86 straipsnio 5 dalį (Projekto 21 straipsnyje keičiamo 94 straipsnio 5 dalį) ir nustatyti, kad pirkimo sutartis gali būti sudaroma ne ilgesniam nei 3 metų laikotarpiui, išskyrus Įstatyme nustatytus atvejus, kuris skaičiuojamas nuo sutarties įsigaliojimo dienos.

Dėl Įstatymo projekto 24 straipsnio ir Projekto 23 straipsnio. Įstatymo projekto 24 straipsnyje keičiamo Įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 4 punkto b papunktyje tikslinama pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties keitimo, neatliekant naujos pirkimo procedūros, sąlyga, kai sutarties šalis pakeičiama nauja sutarties šalimi dėl pradinio tiekėjo reorganizavimo, įskaitant jungimą ar skaidymą, ar atskyrimo, ar bankroto procedūros naujas tiekėjas, atitinkantis anksčiau pirkimo dokumentuose nustatytus kvalifikacinius reikalavimus, visiškai arba iš dalies perima pradinio tiekėjo teises ir pareigas. Ši formuluo­­tė patikslinta įvertinus Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse ir Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatyme įtvirtintus reorganizavimo būdus, taip pat atsisakoma likvidavimo ir restruktūrizavimo, nes šių procedūrų metu pradinio tiekėjo teisių ir pareigų niekas neperima.

Dėl Projekto 2 straipsnio. KS įstatymo 18 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad šiame straipsnyje nurodytų pirkimų tvarką nustato Vyriausybė, o jos įgyvendinimą ir taikymo priežiūrą užtikrina Vyriausybės įgaliota institucija.

Pažymėtina, kad atskirose energetikos šakose veikiančių įmonių priežiūra ir kontrolė yra atitinkamai paskirstyta kontroliuojantiems subjektams. Energijos išteklių rinkos įstatymo 28 straipsnyje yra numatyta, kad įmonių, veikiančių energetikos srityje, energijos ar kuro, kurių reikia elektros ir šilumos energijai gaminti, pirkimų taisyklių laikymąsi kontroliuoja ir užtikrina Viešųjų pirkimų tarnyba ir Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija. Taip pat Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija atlieka elektros energijos rinkos priežiūrą (Elektros energetikos įstatymo 64 straipsnis), gamtinių dujų įmonių veiklos skaidrumą (Gamtinių dujų įstatymo 7 straipsnio 1 dalies 8 punktas). Taip pat pažymėtina, kad apie $\frac{3}{4}$ elektros ir šilumos kainos sudaro kuro kaina, taip pat elektros ir šilumos kaina yra socialiai jautri, kadangi sudaro nemažą dalį vartotojų namų ūkio išlaidų, todėl būtinas ir aktualus tik reguliavimas susijęs su kuro, reikalingo elektros ar šilumos energijai gaminti pirkimu, o tai reglamentuojama Energijos išteklių rinkos įstatymu bei Vyriausybės 2003 m. kovo 3 d. nutarimu Nr. 277 „Dėl Įmonių, veikiančių energetikos srityje, energijos ar kuro, kurių reikia elektros ir šilumos energijai gaminti, pirkimų taisyklių patvirtinimo“ patvirtintomis Įmonių, veikiančių energetikos srityje, energijos ar kuro, kurių reikia elektros ir šilumos energijai gaminti, pirkimų taisyklėmis.

Pažymėtina ir tai, kad skirtingai nei energetikos sektoriuje, kai energijai gaminti galima įsigyti skirtingo kuro iš skirtingų tiekėjų, vandentvarkoje – geriamojo vandens tiekimą vykdo geriamojo vandens tiekėjas, kuris vandenį ir išgauna. Vandens išgavimo, ruošimo, pristatymo, pardavimo ir naudojimo klausimai išsamiai reglamentuoti Lietuvos Respublikos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatyme (toliau – Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymas) ir jų įgyvendinamuosiuose teisės aktuose.

Pagal Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymą ir Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymą (toliau – Vietos savivaldos įstatymas) geriamojo vandens išgavimą, tiekimą ir nuotekų tvarkymo paslaugų teikimą savivaldybių teritorijose organizuoja ir koordinuoja savivaldybių institucijos. Vadovaujantis Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymo nuostatomis, savivaldybių institucija, organizuodama geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų užtikrinimą savo teritorijoje, paskiria viešąjį geriamojo vandens tiekėją ir nuotekų tvarkytoją, paveda jam vykdyti viešąjį geriamojo vandens tiekimą ir nuotekų tvarkymą. Pažymėtina, kad viešasis geriamojo vandens tiekėjas ir nuotekų tvarkytojas – valstybės ar savivaldybės (savivaldybių) kontroliuojama įmonė. Atkreiptinas dėmesys, kad vadovaujantis Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymo 9 straipsnio nuostatomis, Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės kompetencija yra derinti geriamojo vandens tiekėjų ir nuotekų tvarkytojų teikiamo geriamojo vandens ir teikiamų nuotekų tvarkymo paslaugų kainas ir prižiūrėti kaip jos taikomos. Įvertinant tai, reglamentavimas dėl kainos nustatymo ir kontrolės yra išsamus.

Taigi Vyriausybei patvirtinus KS įstatymo 18 straipsnio 2 dalyje nustatytą pirkimų tvarką ir paskyrus Energetikos ministerijai ir Aplinkos ministerijai vykdyti priežiūros ir kontrolės funkcijas, minėtos funkcijos persidengtų su Viešųjų pirkimų tarnybos ir Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos funkcijomis.

Atsižvelgiant į išdėstytą informaciją ir į tai, kad viešasis geriamojo vandens tiekėjas ir nuotekų tvarkytojas, vykdydamas KS įstatymo 7 straipsnio 1 dalyje nurodytą veiklą, neperka veiklai reikalingo vandens, nes jis pats vandenį išgauna (nuo išgauto vandens kiekio sumokami mokesčiai valstybei ir savivaldybei), tikslinama KS įstatymo 18 straipsnio 2 dalies formuluotė.

Įstatymo projekte ir Projekte atliekamos ir kai kurios kitos įstatymo pataisos, kurių tikslas yra atitaisyti buvusias techninio pobūdžio klaidas ir netikslumus, taip pat atlikti kitus techninio pobūdžio pakeitimus. Atlikus šiuos pakeitimus, viešųjų pirkimų reglamentavimas bus aiškesnis ir tikslesnis.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus Įstatymų projektus neigiamų pasekmių nenumatoma. Įstatymų projektų nuostatos sudarys geresnes ir aiškesnes sąlygas įgyvendinti Įstatymą ir KS įstatymą. Įstatymų projektų nuostatomis siekiama mažinti šešėlinę ekonomiką, taupyti viešąsias lėšas, didinti socialinių reikalavimų įtraukimą į viešuosius pirkimus.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimti Įstatymai įtakos kriminogeninei situacijai neturės. Aiškesnis viešųjų pirkimų ir pirkimų reglamentavimas sumažins prielaidas atsirasti korupcijai.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymų nuostatos dėl sąskaitų faktūrų atitikimo Europos elektroninių sąskaitų faktūrų standartui sudarys geresnes sąlygas tiekėjams, ypač kitų valstybių tiekėjams, dalyvauti pirkimuose, o galimybė rezervuoti mažos vertės pirkimus tam tikroje teritorijoje įsteigtiems tiekėjams skatins smulkaus ir vidutinio verslo tiekėjus aktyviau dalyvauti pirkimuose.

8. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus būtina pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Siekiant Įstatymų projektais siūlomus pakeitimus inkorporuoti į teisinę sistemą, priimti naujų, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios galiojančių įstatymų nereikės.

9. Ar įstatymų projektai parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų.

10. Ar įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymų projektų nuostatos neprieštarauja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir atitinka Europos Sąjungos dokumentus.

11. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turės priimti

Vyriausybė iki 2019 m. balandžio 17 d. turės parengti ir patvirtinti tvarką, pagal kurią bus perkančiąjai organizacijai teikiama informacija apie sutartį vykdančioms ir perkančiosios organizacijos nurodytas užduotis atliekančioms darbuotojams mokamo darbo užmokesčio medianą.

Pakeitus KS įstatymą, turės būti pripažintas netekusiu galios Vyriausybės 2006 m. sausio 30 d. nutarimo Nr. 92 „Dėl Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo įgyvendinimo“ 7.2 papunktis, kuriuo pavedama Energetikos ministerijai užtikrinti pirkimų, atliekamų energetikos srities perkančiojo subjekto, kai jis vykdo Pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymo 5 straipsnio 1 dalyje, 6 straipsnio 1 dalyje ir 11 straipsnyje nurodytą veiklą ir įsigyja tam reikalingos energijos ar energijai gaminti skirtą kuro, tvarkos įgyvendinimą ir taikymo priežiūrą, ir 8.3 papunktis, kuriuo pavedama Aplinkos ministerijai užtikrinti pirkimų, atliekamų vandentvarkos srities perkančiojo subjekto, kai jis vykdo Pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymo 7 straipsnio 1 dalyje nurodytą veiklą ir įsigyja tam reikalingo vandens, tvarkos įgyvendinimą ir taikymo priežiūrą.

Viešųjų pirkimų tarnyba turės pakeisti Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 19 d. įsakymą Nr. 1S-91 „Dėl informacijos viešinimo centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos aprašo patvirtinimo“.

12. Kiek valstybės, savivaldybės biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti

Priėmus Įstatymų projektus, neigiamo ar teigiamo poveikio valstybės biudžetui nenumatoma.

13. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Rengiant Įstatymų projektus nebuvo gauti specialistų vertinimai ir išvados.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas ir sritis

Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą: „viešasis pirkimas“, „viešojo pirkimo sutartis“, „pirkimas“, „pirkimo sutartis“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Įstatymai turėtų būti išversti į anglų kalbą.

Energetikos ministras,
PATAVIMO DANTIS
ŪKIO MINISTRAS
Žygimantas Vaičiūnas
2018-08-20

Ūkio viceministras

Gediminas Miškinis
2018.08.17.